

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

УДК 377:37.07(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.31-16>

НАГЛЯДОВІ РАДИ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ: ОГЛЯД ІСНУЮЧИХ ПРАКТИК В УКРАЇНІ¹

SUPERVISORY BOARDS IN STRUCTURE OF VOCATIONAL EDUCATION: PRACTICE REVIEW IN UKRAINE

Біль М.М.

доктор економічних наук, старший науковий співробітник,
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього
Національної академії наук України»

Bil Mariana

State Institution «M.I. Dolishniy Institute of Regional Research
of the National Academy of Sciences of Ukraine»

Досліджено досвід діяльності наглядових рад при закладах професійно-технічної освіти в Україні. Визначено сутність наглядових рад як дорадчо-консультаційних, контролюючих і координаційно-комунікаційних утворень. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення їх функціонування в системі освіти України. Узагальнено основні недоліки діяльності діючих наглядових рад при закладах професійно-технічної освіти в Україні, що полягають у відсутності інформації щодо їхніх результатів, невизначеності практики інституційного представництва. У зв'язку із цим запропоновано варіативність включення представників внутрішнього і зовнішнього середовища закладу до складу наглядової ради. Акцентовано увагу на необхідності формування правової основи діяльності наглядових рад у системі стратегічного розвитку професійно-технічної освіти.

Ключові слова: заклад професійно-технічної освіти, наглядова рада, інституційне представництво, стейкхолдер, стратегічний розвиток.

Исследован опыт деятельности наблюдательных советов при учреждениях профессионально-технического образования в Украине. Определена сущность наблюдательных советов как совещательно-консультационных, контролирующих и координационно-коммуникационных образований. Проанализировано нормативно-правовое обеспечение их функционирования в системе образования Украины. Обобщены основные недостатки деятельности действующих наблюдательных советов при учреждениях профессионально-технического образования в Украине, заключающиеся в отсутствии информации об их результатах, неопределенной практике институционального представительства. В связи с этим предложена вариативность включения представителей внутренней и внешней среды заведения в состав наблюдательного совета. Акцентировано внимание на необходимости формирования правовой основы деятельности наблюдательных советов в системе стратегического развития профессионально-технического образования.

Ключевые слова: заведение профессионально-технического образования, наблюдательный совет, институциональное представительство, стейкхолдер, стратегическое развитие.

The problems of formation and activity of supervisory boards at vocational education institutions in Ukraine is insufficiently disclosed in the theoretical and practical aspects. The government's initiatives to establish supervisory boards in the Lviv region of Ukraine update the study of existing practices with the identification of problematic aspects for further improvement. The legal support for the functioning of supervisory boards in the education system

¹ Дослідження виконано в рамках наукової роботи № ІІ-2-20 «Інституційні інструменти сталого розвитку професійної (професійно-технічної) освіти регіону на засадах публічно-приватного партнерства» (№ д.р. 0121U108391).

of Ukraine in the article is analysed. The main focus is on the drafts of the Strategy for the Development of Vocational Education 2023, as well as the Standard Regulations on the Supervisory Board of Vocational Education. The essence of supervisory boards is determined – as advisory-consulting, controlling and coordination-communication formations at educational institutions (including vocational), which operate on a permanent basis and unite stakeholders in the field of strategic development of this institution. The main disadvantages of the current supervisory boards at vocational education institutions in Ukraine are summarized. There are the lack of information about their results, the uncertain practice of institutional representation. In this regard, it is proposed to vary the inclusion of representatives of the internal and external environment of the institution in the supervisory board. The internal environment should be formed by a representative of the teaching staff who do not hold a managerial position, a representative of the student government, a representative of the trade union organization. The external environment of the supervisory board should be maximally represented by different spheres. It is recommended that the supervisory board include representatives of the central and regional authorities, a representative of the local government, a representative of the educational and methodological center of vocational education of the region, representatives of a public organization, employer or its supervisory board, higher education institution with related specialization, foreign organization, as well as the scientific environment. The recommendations emphasize the need to form the legal basis for the activities of supervisory boards in the system of strategic development of vocational education in Ukraine.

Key words: vocational education institution, supervisory board, institutional representation, stakeholder, strategic development.

Постановка проблеми. Професійно-технічна освіта в Україні перебуває у складних умовах. Демографічна криза, зростаюча освітня міграція, необґрунтована кількість вищих навчальних закладів з інституціоналізацією цінності вищої освіти відкинули заклади професійної (професійно-технічної) освіти (ЗПТО) з конкурентних позицій у вітчизняній системі освіти. Періодично з'являються ініціативи як відродити традиції професійно-технічної підготовки в Україні, тим паче залишається відчутним брак кваліфікованих робітничих кадрів. Створення наглядових рад нині чітко регламентується для вищої освіти, зокрема у Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 рр. одним із завдань визначено «унормування співпраці наглядових рад з адміністрацією та трудовим колективом закладів вищої освіти» [1]. Даний досвід, на думку вітчизняних експертів, доцільно впроваджувати на рівень ЗПТО. Активна робота із цього приводу розпочалася за співпраці Департаменту освіти і науки Львівської ОДА та ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» [2]. У рамках реалізації Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 р. розроблено проєкт Стратегії розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 р., де одним з індикаторів її виконання зазначено, що «у кожному закладі діє наглядова рада закладу професійної (професійно-технічної) освіти» [3; 4]. Для громадського обговорення представлено проєкт Типового положення про наглядову раду закладу професійної (професійно-технічної) освіти» [5]. Такі організаційно-правові ініціативи потребують наукового обґрунтування доцільності функціонування наглядових рад при ЗПТО, визначення їх змісту, завдань, інституційної основи. Оскільки деякі ЗПТО вже практикують діяльність наглядових рад, доречним є

вивчення існуючого досвіду та формулювання пропозицій щодо розширення їхньої діяльності на шляху забезпечення стратегічного розвитку професійно-технічної освіти в Україні на інноваційних і конкурентних засадах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика дослідження наглядових рад у системі освіти є мало розкритою вітчизняними науковцями. Однією з актуальних робіт щодо функціонування наглядових рад при ЗПТО в контексті розвитку публічно-приватного партнерства є практичний посібник О. Бородієнко [6]. В. Супрун під час визначення пріоритетів модернізації професійної освіти зазначає про впровадження наглядових рад у контексті демократизації управління [7, с. 109]. У працях О. Бандурка та О. Рябченко щодо доцільності створення наглядових рад йшлося ще на початку 2000-х років [8]. У статті М. Легенького теж зазначається про необхідність розширення кола органів управління освітою шляхом створення громадських, наглядових, піклувальних рад [9, с. 260]. Л. Юрчишена аналізує створення наглядових рад із погляду впровадження принципів корпоративного управління, однак на рівні закладів вищої освіти [10].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проведені дослідження, за винятком О. Бородієнко, дуже вибірково розкривають специфіку діяльності наглядових рад при ЗПТО. Дана публікація узагальнює практичні підходи до створення і функціонування наглядових рад та є важливою в контексті формування правової основи їхньої діяльності в Україні. Поточні законодавчі ініціативи потребують наукової оцінки та рекомендацій щодо їх вдосконалення задля впровадження найкращих практик стратегічного розвитку професійно-технічної освіти в Україні.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження стану функціонування наглядових рад при ЗПТО в Україні та обґрунтування рекомендацій

щодо формування правової основи та інших заходів підтримки їх утворення у системі стратегічного розвитку професійно-технічної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. *Наглядова рада* – дорадчо-консультаційне, контролююче та координаційно-комунікаційне утворення при закладі освіти (у даному дослідженні – ЗПТО), яке діє на постійній основі та поєднує стейкхолдерів у площині стратегічного розвитку даного закладу.

Наглядові ради як інституційні форми публічно-приватного партнерства ЗПТО за призначенням вирізняються поліфункціональністю виборності, стратегічного розвитку, суспільної значущості, відкритості комунікацій, арбітражу, субординації і противаги [6, с. 64].

У проєкті Типового положення про наглядову раду закладу професійної (професійно-технічної) освіти зазначено, що основною метою діяльності наглядової ради є сприяння вирішенню стратегічних завдань розвитку закладу освіти, *ефективній взаємодії* закладу освіти з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, роботодавцями, науковою громадськістю, громадськими організаціями, юридичними та фізичними особами, залучення фінансових ресурсів для забезпечення його діяльності з основних напрямів розвитку і здійснення контролю над їх використанням, а також здійснення громадського контролю над діяльністю закладу освіти [5]. Сформульована мета розкриває завдання діяльності наглядової ради ЗПТО та акцентує на їх координаційно-комунікаційній функціональності. Тому для наукового обґрунтування рекомендацій щодо правової основи та інших заходів підтримки створення наглядових рад особливо увагу слід зосереджувати на питаннях їх інституційного представництва.

У законодавстві України функціональність наглядових (підкулавальних) рад визначено в Законі України «Про освіту», зокрема у ст. 29 [11]. У Законі України «Про фахову передвищу освіту» зазначено, що наглядова рада закладу освіти може ініціювати проведення інституційного аудиту (ст. 22); також наглядова рада віднесена до органів управління закладом фахової передвищої освіти (ст. ст. 33, 38 та ін.) [12]. У чинному Законі України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» наразі положень щодо наглядових рад немає, однак у проєкті наглядові «підкулавальні» ради включені в систему управління ЗПТО та визначаються їх повноваження (ст. 52) [13; 14].

Незважаючи на те, що українське законодавство не регламентує обов'язковість утворення наглядових рад, деякі ЗПТО вже мають певний досвід їх функціонування. Нижче наведемо деякі приклади:

– ДНЗ «Чортківське ВПУ» (Тернопільська обл.) – у 2016 році було утворено і затверджено Положення про наглядову раду. До складу увійшли представники органу місцевого самовря-

дування, викладачі і майстри закладу, представники учнівського самоврядування. Із цього періоду жодних відомостей у ЗМІ та мережі Інтернет про діяльність наглядової ради немає.

– Шосткинське вище професійне училище (Сумська обл.) – у 2017 р. було розроблено проєкт Положення про наглядову раду (раду стейкхолдерів). Жодних відомостей про затвердження складу ради та подальшу діяльність у ЗМІ та мережі Інтернет немає.

– Вище професійне училище Національного авіаційного університету (м. Київ) – у кінці 2020 р. було утворено і затверджено Положення про наглядову раду Національного авіаційного університету, при якому функціонує училище. Рада об'єднує представників органів влади, зокрема Верховної Ради України (чинних і колишніх), представників профільного органу державної влади, представників профільних громадських організацій.

– Олімпійський коледж імені Івана Піддубного (м. Київ) – функціонує наглядова рада, головою якої є Юрій-Богдан Шухевич (син головнокомандувача УПА Романа Шухевича). У проєкті Статуту коледжу прописано принципи формування складу наглядової ради, термін її утворення (5 років), компетенції. Зокрема, зазначено, що до складу наглядової ради не можуть входити працівники коледжу.

– Одеський обласний базовий медичний фаховий коледж (м. Одеса) – у статуті від 2020 р. передбачено діяльність наглядової ради, визначено організаційні засади її діяльності і зазначено, що до її складу не можуть входити працівники закладу та здобувачі фахової передвищої освіти.

– Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола (м. Тернопіль) – у 2020 р. було утворено і затверджено Положення про наглядову раду. До складу увійшли представники центральної і місцевої влади, бізнесу і громадської організації.

– ВСП «Новокаховський фаховий коледж Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного» (Херсонська область) – у 2021 р. було утворено і затверджено Положення про наглядову раду. До складу увійшли представники бізнесу.

– Фаховий коледж «Універсум» (м. Київ) – у 2021 р. було утворено і затверджено Положення про наглядову раду. До складу увійшли представники управлінського апарату коледжу та закладів вищої освіти за спеціалізацією.

Із наведених прикладів видно, що більш активно утворення наглядових рад відбувалося при коледжах за період 2020–2021 рр. Це зумовлено тим, що в Законі України «Про фахову передвищу освіту» зазначено щодо функціонування наглядових рад, тоді як законодавство професійно-технічної освіти такі положення не містить. Хоча коледжі здійснюють підготовку кваліфікованих робітників, однак рівень їхньої освітньої підготовки включає й вищий ступінь. Тому правова підтримка ЗПТО через функціонування наглядових рад залишається актуальним завданням.

Інституційне представництво наглядової ради ЗПТО

Середовище	Інституційне представництво	Інституційна сфера	Основна місія	Імідж і стратегічний розвиток
Внутрішнє	Представники педагогічного колективу, що не обіймають керівну посаду: викладач (теоретик), майстер (практик)	Науково-педагогічна	Висвітлення внутрішніх проблем, у т. ч. щодо якості навчального процесу	Підтвердження кваліфікації персоналу та високої якості надання освітніх послуг
	Представник учнівського самоврядування	Учнівська	Пропозиції новітніх підходів до покращення навчального процесу	Підтвердження якості освітніх послуг, можливостей учнівського самоврядування
	Представник профспілкової організації	Профспілкова	Висвітлення внутрішніх проблем, у т. ч. щодо мотивації персоналу	Високі стандарти захисту прав персоналу
Зовнішнє	Представник центрального органу влади, при можливості профільного	Владна	Правова і програмно-цільова підтримка	Визначення місця ЗПТО в системі цілей державного розвитку
	Представник регіонального органу влади, при можливості профільного	Владна	Врахування потреб при регіональному замовленні	Визначення місця ЗПТО в системі цілей регіонального розвитку
	Представник органу місцевого самоврядування	Владна	Ресурсна підтримка	Визначення місця ЗПТО в системі цілей локального розвитку
	Представник навчально-методичного центру професійно-технічної освіти області	Владна	Методичне забезпечення публічно-приватного партнерства	Організованість стратегічного розвитку ЗПТО
	Представник громадської організації, за можливості профільної	Громадська	Залучення ЗПТО до співпраці з іншими інститутами, участі в різних проєктах	Відкритість ЗПТО, активна громадська участь
	Представник роботодавця або його наглядової ради	Бізнес	Інформування про кадрові потреби (кваліфікація, знання, навички)	Привабливість ЗПТО з високими шансами працевлаштування
	Представник вищого навчального закладу зі спорідненою спеціалізацією	Освітня	Інформування про можливості підвищення якості освітніх послуг	Привабливість ЗПТО з можливістю здобуття вищої освіти
	Представник іноземної організації – навчального закладу, громадського об'єднання, бізнесу	Змішана міжнародна	Залучення ЗПТО до співпраці (академічна мобільність, спільні науково-дослідні проєкти)	Привабливість ЗПТО з можливістю здобуття освіти, підвищення кваліфікації, працевлаштування за кордоном
	Представник наукового середовища, бажано з науковим ступенем, що є експертом у галузі спеціалізації закладу	Наукова	Рекомендації щодо перспектив розвитку на основі наукових досліджень, залучення кадрів і студентів/учнів до наукової діяльності	Науково-дослідна активність ЗПТО, підвищення кваліфікації персоналу

Джерело: узагальнено автором

Інший проблемний аспект щодо функціонування наглядових рад – це відсутність чітких підходів до визначення їх складу. Є заклади, які практикують включення лише представників бізнесу, виявлено й такі, що обмежують представництво освітнім середовищем.

У цілому основними *проблемами* створення і функціонування наглядових рад при ЗПТО України можна визначити:

- відсутність інформації у ЗМІ, зокрема на сайтах ЗПТО, про утворення, персональний склад і діяльність наглядових рад;

- низьку активність ЗПТО в утворенні наглядових рад. Це зумовлює необхідність вивчення причин та можливостей стимулювання ЗПТО до розширення інституційної підтримки розвитку за рахунок залучення додаткових стейкхолдерів;

- відсутність публікування затвердженого положення за умов наявності наглядової ради;

- невизначеність щодо складу наглядової ради, зокрема допустимість включення представників педагогічного колективу;

- поточну вищу активність утворення наглядових рад закладами передвищої освіти в умовах відсутності правових регламентацій для ЗПТО.

Із виявлених проблем актуалізується необхідність наукових обґрунтувань щодо *варіативності інституційного представництва наглядових рад ЗПТО*. Видається необхідним включення до складу наглядових рад представників різних функціональних сфер зовнішнього середовища: владної, підприємницької, громадської, освітньої, наукової, міжнародної. На нашу думку, до складу наглядової ради також повинен входити представник педагогічного колективу закладу, який орієнтується у внутрішніх проблемах та може доносити інформацію до інших стейкхолдерів (табл. 1).

Пріоритетом діяльності наглядових рад ЗПТО на якісних засадах є *прозорість та інформаційна доступність*. В ідеалі на сайті ЗПТО має бути окрема сторінка наглядової ради з інформацією щодо:

- історії (підстав, ініціатив) її утворення;
- тексту затвердженого положення;
- персонального складу ради з короткою біографічною довідкою та посадою кожного учасника;

- протоколів та інформаційних повідомлень щодо засідань;

- іншої корисної інформації щодо можливостей стратегічного розвитку ЗПТО, успішних рішень наглядової ради.

Наглядова рада через результати своєї діяльності та їх оприлюднення має піднімати престиж навчання у ЗПТО, посилювати його практичну перспективність через активну взаємодію з роботодавцями, органами влади, навчальними закладами, міжнародними інститутами. Таким чином, діяльність наглядової ради матиме не лише велике значення для стратегічного розвитку ЗПТО, а й посилюватиме його привабливість в очах абітурієнтів та інших стейкхолдерів.

Висновки. Отже, огляд існуючих практик в Україні стосовно створення наглядових рад при ЗПТО засвідчує, що подібні ініціативи мають вибірковий характер та поки не підкріплені законодавчо. У зв'язку із цим є необхідним доповнення положень Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» щодо обов'язковості функціонування при ЗПТО наглядових рад; затвердження типового положення про наглядову раду закладу професійної (професійно-технічної) освіти, який розглядається вже понад рік. Приклад уже діючих наглядових рад при ЗПТО слід популяризувати. Оскільки керівництво самих ЗПТО не є однозначним у думці щодо доцільності функціонування наглядових рад, сприймаючи їх часто як додатковий «тягар», на рівні обласних департаментів освіти і науки має проводитися активна робота щодо пошуку оптимальних моделей їх утворення (передбачених у типовому положенні). Наглядова рада – це відмінний місток системних комунікацій керівництва, педагогів, учнів/студентів із владою і зовнішнім середовищем закладу, особливо в частині залучення зацікавлених представників бізнесу, які потерпають від браку кваліфікованих робітничих кадрів. Пілотна ініціатива щодо утворення наглядових рад при ЗПТО у Львівській області несе відповідальність за поширення ідеї в інші регіони, що може бути базовим трампліном на шляху виходу системи професійно-технічної освіти України із затяжної кризи.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2020. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> (дата звернення: 01.07.2021).
2. В області розпочали роботу над проектом розвитку професійно-технічної освіти на інноваційних засадах (16.03.2021) / Департамент освіти і науки ; Прес-служба ОДА. URL: <https://loda.gov.ua/news?id=57694> (дата звернення: 01.07.2021).
3. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 № 419-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.07.2021).
4. Стратегія розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року. Проект (04.11.2020) / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske>

obgovorennya/2020/11/04/proyekt-stratehiyi-rozvytku-profesiynoyi-profesiyno-tekhnichnoyi-osvity-na-period-do-2023.docx (дата звернення: 01.07.2021).

5. Про затвердження Типового положення про наглядову раду закладу професійної (професійно-технічної) освіти. Проект (25.05.2020) / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2020/05/25/proektpolozhennyauponaglyadovuradupto.docx> (дата звернення: 01.07.2021).

6. Бородієнко О. Наглядів ради закладів професійної (професійно-технічної) освіти : практичний посібник. Програма ООН із відновлення та розбудови миру, 2020. 188 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/722862/1/Posibnuk_Verstka_Final.pdf (дата звернення: 01.07.2021).

7. Супрун В.В. Модернізація професійної освіти як управлінська умова підготовки компетентних фахівців нової формації. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Управління та адміністрування»*. 2017. Вип. 3. С. 104–124.

8. Бандурка О., Рябченко О. Державне управління вищою освітою в Україні. Проблеми. Шляхи вдосконалення. *Новий Колегіум*. 2000. № 1. С. 18–20.

9. Легенький М. Адміністративно-правове забезпечення пріоритетних напрямів в управлінні освітою. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Юридичні науки». 2017. № 865. С. 257–266.

10. Юрчишена Л.В. Принципи корпоративного управління: міжнародний досвід та впровадження в університетах. *Ефективна економіка*. 2020. № 8. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.8.53. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/8_2020/55.pdf (дата звернення: 01.07.2021).

11. Про освіту : Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 04.07.2021).

12. Про фахову передвищу освіту : Закон України № 2745-VIII від 06.06.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> (дата звернення: 04.07.2021).

13. Про професійну (професійно-технічну) освіту : Закон України № 103/98-ВР від 10.02.1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 04.07.2021).

14. Про професійну (професійно-технічну) освіту. Проект (08.10.2020) / Верховна Рада України. URL: <https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=70158&pf35401=536541> (дата звернення: 05.07.2021).

REFERENCES:

1. *Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2021–2031 roky* [Strategy for the development of higher education in Ukraine 2021–2031] / Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Kyiv. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf> (accessed 1 July 2021).

2. *V oblasti rozpochaly robotu nad proektom rozvytku profesiino-tekhnichnoi osvity na innovatsiinykh zasadakh* [In the region has started work on a project for the development of vocational education on an innovative basis]: Novyny: Departament osvity i nauky, Pres-sluzhba ODA. Available at: <https://loda.gov.ua/news?id=57694> (accessed 1 July 2021).

3. *Kontseptsiia realizatsii derzhavnoi polityky u sferi profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity «Suchasna profesiina (profesiino-tekhnichna) osvita» na period do 2027 roku* [The concept of implementation of state policy in the field of vocational education «Modern vocational education» 2027]: *Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy* 12.06.2019 no. 419-p. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text> (accessed 1 July 2021).

4. *Stratehiia rozvytku profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity na period do 2023 roku*. Projekt [Strategy for the development of vocational education 2023. Project]: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2020/11/04/proyekt-stratehiyi-rozvytku-profesiynoyi-profesiyno-tekhnichnoyi-osvity-na-period-do-2023.docx> (accessed 1 July 2021).

5. *Pro zatverdzhennia Typovoho polozhennia pro nahliadovu radu zakladu profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity*. Projekt [Statement of Standard position about supervisory board of establishment of professional (vocational and technical) education]: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2020/05/25/proektpolozhennyauponaglyadovuradupto.docx> (accessed 1 July 2021).

6. Borođienko O. (2020) *Nahliadovi rady zakladiv profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity* [Supervisory boards of vocational (technical) education]. Available at: https://lib.iitta.gov.ua/722862/1/Posibnuk_Verstka_Final.pdf (accessed 1 July 2021).

7. Suprun V.V. (2017) *Modernizatsiia profesiinoi osvity yak upravlinska umova pidhotovky kompetentnykh fakhivtsiv novoi formatsii* [Modernization of vocational education as a managerial condition for training competent specialists of the new formation]. *Visnyk pislidyplomnoi osvity. Seriia Upravlinnia ta administruvannia*, vol. 3, pp. 104–124.

8. Bandurka O., Riabchenko O. (2000) *Derzhavne upravlinnia vyshchoiu osvitoiu v Ukraini. Problemy. Shliakhy vdoskonalennia* [State management of higher education in Ukraine. Problems. Ways to improve]. *Novyi Kolehium*, no. 1, pp. 18–20.

9. Lehenkyi M. (2017) *Administratyvno-pravove zabezpechennia priorytetnykh napriamiv v upravlinni osvitoiu* [Administrative and legal support of priority areas in education management.]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika»*. *Seriia Yurydychni nauky*, no. 865, pp. 257–266.

10. Yurchyshena L.V. (2020) Pryntsypy korporatyvnoho upravlinnia: mizhnarodnyi dosvid ta vprovadzhennia v universytetakh [Principles of corporate governance: international experience and implementation in universities]. *Efektivna ekonomika*, no. 8. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2020/55.pdf (accessed 1 July 2021).
11. Pro osvitu [About education]: Zakon Ukrainy no. 2145-VIII 05.09.2017. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (accessed 4 July 2021).
12. Pro fakhovu peredvyshchu osvitu [About professional higher education]: Zakon Ukrainy no. 2745-VIII 06.06.2019. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> (accessed 4 July 2021).
13. Pro profesiinu (profesiino-tekhnichnu) osvitu [About vocational education]: Zakon Ukrainy no. 103/98-ВР 10.02.1998. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> (accessed 4 July 2021).
14. Pro profesiinu (profesiino-tekhnichnu) osvitu. Proiekt [About vocational education. Project]: Verkhovna Rada Ukrainy, 08.10.2020. Available at: <https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=70158&pf35401=536541> (accessed 5 July 2021).